

Шевченко С. О.,
д-р наук з держ. упр.,
канд. пед. наук, доцент,
Заслужений працівник освіти України,
завідувач кафедри філософії, соціології державного управління,
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
E-mail: ssa17@bk.ru

АНАЛІЗ ПОНЯТТЄВО-КАТЕГОРІЙНОГО АПАРАТУ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ГУМАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Професійна підготовка майбутніх публічних управлінців має забезпечувати навчання і виховання професіоналів, які легко орієнтуються в новітніх галузевих досягненнях і технологіях, з розвинутим творчим мисленням, компетентностями, які уможливають ефективно вирішення комплексу завдань, що постануть перед ними, з урахуванням вищості гуманістичних пріоритетів, до яких спостерігається потужна тенденція у сучасному суспільстві.

Науковими дослідженнями доведено, що гуманізація й гуманітаризація – два взаємозалежні складники єдиного процесу підготовки фахівців. Аргументується, що утвердження гуманізації процесу професійного навчання публічних службовців в теорії і практиці вищої професійної освіти супроводжується становленням відповідного поняттєво-категорійного апарату. Уточнюються сутність і співвідношення ключових понять щодо гуманізації педагогічної діяльності: гуманізм, гуманізація педагогічної діяльності, самореалізація, особистісна зрілість викладача вищої школи, самоактуалізація, самоздійснення. Практика професійної підготовки публічних службовців свідчить, що ця проблема у вищих навчальних закладах ще далеко не розв'язана.

Недостатня гуманітарна освіченість як невдалий результат гуманізації освітнього процесу руйнівно відбивається на людині, на її світосприйманні й світосгляді. Певним нейтралізатором такого стану є гуманітаризація навчання, професійної підготовки майбутніх фахівців. Вона, як процес освоєння знань про людину, не просто поповнює знання людини, що навчається, а й виконує дуже важливу людинотворчу роль: людина перетворює знання про людину, людську сутність в лінію свого життя і праці, тим самим олюднює останні, перетворюючи гуманітарні знання в дійові технології.

Мета статті – здійснення аналізу понятійно-категорійного апарату дослідження процесу гуманізації професійної підготовки публічних службовців в частині педагогічної діяльності викладачів вищої школи для обґрунтування теоретичних і науково-методичних засад гуманізації процесу професійного навчання публічних службовців.

Ключовим елементом головного понятійного конструкта є поняття «гуманізм». За нашою гіпотезою для того, щоб викладачу ВНЗ здійснити «перегляд і переоцінку» своєї діяльності, перетворивши гуманізм у центральну складову свого педагогічного мислення, йому слід спиратися на фундаментальну потребу кожного викладача ВНЗ у самостійній реалізації свого особистого гуманістичного потенціалу, під яким розуміється сукупність його внутрішніх сил, спрямованих на повагу до гідності кожного суб'єкта педагогічного процесу, на ставлення до студента як до найвищої цінності нарівні з собою та іншими членами суспільства.

У сучасній науці серед показників особистісного гуманістичного потенціалу викладача особливе місце займає феномен самореалізації. У статті доведено, що індикаторами самореалізації є: виявлення особистісних факторів, пов'язаних з успіхом у професійній діяльності викладача-педагога; вбачання професійної успішності педагога як основного чинника гуманізації педагогічної діяльності і педагогічного процесу. Дефініція процесу самореалізації особистості сформульована нами як породжений фундаментальною потребою особистості процес об'єктивзації її сутнісних сил, який відбувається завдяки її

власній діяльності і спричиняє включення особистості до ієрархічно вищих систем. Таке визначення релевантне сучасним уявленням гуманістичної педагогіки.

Стверджується, що з'ясування та застосування базових понять у межах зазначеного підходу дає змогу вірогідно описувати, пояснювати, прогнозувати, ефективно проектувати системи освіти та забезпечувати гуманізацію навчально-виховного процесу в них.

Ключові слова: *поняттєво-категорійний апарат; гуманізм; гуманізація; особистість; діяльність; педагогічна діяльність; педагогічний процес; самореалізація; особистісний розвиток; особистісна зрілість викладача вищої школи; самоактуалізація; самоздійснення.*

Постановка проблеми та її актуальність. Система вищої професійної освіти має забезпечувати навчання і виховання професіоналів, які легко орієнтуються в новітніх галузевих досягненнях, ерудованих, з розвиненим творчим мисленням, здатних ефективно вирішувати весь комплекс завдань, що постануть перед ними, з урахуванням гуманістичних пріоритетів та людських цінностей, затребуваність яких все більше спостерігається у сучасному суспільстві. Ця ж тенденція загострює розуміння старої істини: врешті-решт публічне і державне управління, економіка, політика й культура сходяться на людині.

Науковими дослідженнями доведено, що гуманізація й гуманітаризація – два взаємозалежні чинники єдиного процесу підготовки фахівця, які передбачають відхід вищої школи від авторитарної педагогіки з її ставленням до студентства як пасивного об'єкта впливу, яка формувала психологічний тип особистості, не здатної до вибору й компромісів, яка завжди надавала перевагу однозначності над поліваріантністю, категоричним судженням – над дискусією, й оволодіння повною мірою педагогікою співробітництва, заснованою на діалогічному спілкуванні науково-педагогічних працівників і студентів як рівноправних суб'єктів навчальної діяльності.

Проблема гуманізації вищої професійної освіти, як і загальної, багатогранна і має міждисциплінарний характер. В цьому переконує все більша кількість наукових досліджень, присвячених їй в різних наукових галузях: філософії, педагогіці, психології, соціології, державному управлінні та ін. Як відомо, саме через оновлення базисних одиниць – понять і категорій, що дають змогу емпірично і теоретично відобразити й пояснити предмет дослідження, і здійснюється розвиток науки, за допомогою якої пояснюється картина світу.

Аналіз наукових праць, присвячених розв'язанню проблеми. Науковий доробок Ш. О. Амонашвілі, Г. О. Балла, І. Д. Беха, С. У. Гончаренка, В. С. Лутая, О. А. Захаренка, І. А. Зязюна, В. І. Лозової, Н. Г. Ничкало та ін. значною мірою збагатив вітчизняну науку концептуальними засадами гуманізації освіти. Проте аналіз наукових праць, присвячених проблемі гуманізації професійної підготовки публічних службовців свідчить, що існуючі виклики в досліджуваному проблемному полі ще не дістали необхідної й достатньої, системної емпіричної та теоретичної рефлексії.

Наш державно-управлінський і педагогічний досвід в професійній підготовці публічних службовців підтверджує істинність висновків наукових розвідок В. П. Андрущенко та Л. В. Губерського: нехтування гуманітарною складовою часто призводить до

розгубленості особистості перед ідеалами, добром і злом, прекрасним і потворним, справедливим і несправедливим. Часто «перед нами постає талановита, здібна, конструктивна, творча і одночасно одномірна особистість, яка творить свій світ за законами «логіки металу», а не «логіки людських відносин»» [1, с. 196]

Одночасно ми переконані в тому, що саме педагогічна діяльність має ввійти в душу студенту – майбутньому публічному управлінцю всім гуманітарним еством, центром якого є Людина в її неповторності і красі. Вища школа має стати для майбутнього управлінця саме тим осередком, де його навчать не лише «гнути підкови», але й розуміти для чого це потрібно, відчувати людиноспрямовану сутність культури з її «металевим остовом» і «цивілізаційним оскалом» [Там само, с. 196]

Недостатня (або часто відсутня) гуманітарна освіченість як невдалий результат гуманізації освітнього процесу руйнівно відбивається на людині, на її світосприйманні й світогляді, відношенні до свого оточення й самого себе, своїх обов'язків, в т.ч. службових, негативно впливає на результати подальшої діяльності, призводить до економічних, моральних, духовних та інших втрат.

Певним нейтралізатором такого стану є гуманітаризація навчання, професійної підготовки майбутніх фахівців. Гуманітаризація навчання як процес освоєння знань про людину, не просто поповнює знання людини, що навчається, а й виконує менш помітну, проте дуже важливу людинотворчу роль: людина перетворює знання про людину, людську сутність в лінію свого життя і праці, тим самим олюднює останні, перетворюючи гуманітарні знання в дійові технології. Саме в цьому і є сутність і мета гуманізації вищої освіти, в т.ч. й професійної управлінської.

Обґрунтування теоретичних і науково-методичних засад гуманізації процесу професійної підготовки публічних службовців не може бути здійснене без формування поняттєвого апарату. **Метою** цієї статті є здійснення аналізу поняттєво-категорійного апарату дослідження процесу гуманізації професійної підготовки публічних службовців в частині педагогічної діяльності викладачів вищої школи.

Виклад основного матеріалу. Аналіз основних дефініцій показав, що науковці пропонують доволі широкий діапазон поглядів на визначення основних понять досліджуваної проблеми.

Існують різні види тлумачень ключового поняття «гуманізм»: національні, філософські, загально – та конкретно наукові. Істотно відрізняючись за визначенням місця людини у світі, сенсу її існування, покладеною на неї місією, всі вони сходяться в

одному – людина є епіцентром цінностей нашого світу. У визначеннях розглядається гуманізм як цінність, як система, як процес, як вплив на особистість, як результат.

Загальновідомо, що саме діяльність виступає тим підґрунтям, на якому будь-яка людина активно змінює світ і творить саму себе. Тому проаналізуємо сутність гуманізму з огляду на категорію «діяльність». Не піддаючись однозначній дефініції, значення слова «гуманізм» може бути таким: спосіб життєдіяльності, в центрі якого стоїть людина; визнання людського життя найвищою цінністю; програма врятування людства; самоактуалізація людиною власної сутності; модель осмислення феномена людини; визнання високої оцінки людської гідності; стратегія тотального панування людини над світом та ін.

З'ясовуючи сутність педагогічної діяльності на засадах гуманізму ми виявили наступне. «Гуманізм (від лат. *humanus* – людський, людяний) – система ідей і поглядів на людину як найвищу цінність» [4, с. 76]. Погоджуючись у цілому з С. У. Гончаренком, зауважимо, що людина може бути найвищою цінністю тільки в порівнянні з іншими людьми, визнаючи їх права на вільний розвиток і вияв своїх здібностей, утвердження блага людини як критерію оцінки суспільних відносин. Визнання цих прав передбачає ще й боротьбу за них, а гуманізм відображає високий рівень свідомого ставлення людини до інших людей і виявляється в глибокій пошані до людини і її гідності, в активній боротьбі проти всіх форм людиноненавистності [9].

Як світогляд антропоцентризму, «...який перманентно підлягає осмисленню і рефлексії в канонах ціннісних підходів Ренесансу і пізніших філософських систем» тлумачать «гуманізм» у всесвітній енциклопедії [2]. Це визначення є цінним з огляду на те, що постійне рефлексивне переосмислення «гуманізму» як засадничого принципу педагогічної діяльності, – необхідна умова самодостатності й самоусвідомлення викладача ВНЗ.

У соціологічному енциклопедичному словнику гуманізм визначається як «ідеологія і практика, засновані на принципах рівності, справедливості, які розглядають людину як вищу цінність», а потім як «напрямок у філософії, науці та мистецтві, що акцентує увагу на внутрішніх і зовнішніх якостях людини і розглядає її як «мірило всіх речей» [7]. Обидва визначення підтверджують тезу про поліваріантність поняття «гуманізм», яка детермінується ще й можливістю визначити його природу в контексті різних культур і цивілізацій та з урахуванням змісту загальнолюдських цінностей, які кожна нація бачить, зберігає й відтворює по-своєму.

В Українському педагогічному словнику термін «гуманізація освіти» визначається як центральна складова нового педагогічного мислення, яка передбачає перегляд, переоцінку всіх компонентів педагогічної діяльності у світлі їхньої людинотворчої функції [4].

У вищій школі пропозиції щодо кардинальних змін у педагогічній діяльності та порушення стереотипів багаторічної практики в умовах нових гасел, але зі старим науково-методичним забезпеченням життєдіяльності вищої професійної освіти, завжди сприймалися

науковцями й викладачами з обережністю. При цьому зазначимо, що чіткого уявлення про те, як викладачу ВНЗ здійснити перегляд своєї діяльності, зробивши гуманізм центральною складовою свого педагогічного мислення, в закладах вищої професійної освіти в остаточному вигляді не існує. Це можна пояснити тим, що педагогічна діяльність більшістю дослідників вважається гуманістичною апіорі, але на практиці це зовсім не так. Тому при вирішенні цієї проблеми треба спиратися на фундаментальну потребу кожного викладача ВНЗ у самостійній реалізації свого особистого гуманістичного потенціалу, під яким ми розуміємо сукупність його внутрішніх сил, спрямованих на повагу до гідності кожного суб'єкта педагогічного процесу, на ставлення до студента як до найвищої цінності нарівні з собою та іншими членами суспільства.

У сучасній педагогічній психології існує ряд критеріїв особистісного розвитку та особистісної зрілості викладача, індикаторів його особистісного гуманістичного потенціалу. «Самореалізація» останнім часом серед таких показників займає особливе місце. Разом з тим відображення в ньому дійсної природи особистості – теоретико-методологічне питання, яке буде дискусійним ще досить довго. Різні уявлення, спостереження й емпіричні факти свідчать про те, що в людині, в тій чи іншій формі, завжди існує прагнення до саморозкриття, до здійснення себе. При всіх розбіжностях у формі цього процесу, в ньому зберігається основне – необхідність самореалізації людини.

Термін «самореалізація» (*self-realization*) в Оксфордському словнику визначається як «реалізація власних зусиль людини, можливостей розвитку «Я» [3]. В нашому розумінні самореалізація – це процес задоволення людиною потреби бути тим, ким вона хоче і може бути, що зумовлено не тільки соціальним середовищем, а й генетичними факторами. Підтвердження цієї тези знаходимо в наступному визначенні: «Самореалізація – збалансоване й гармонійне розкриття всіх аспектів особистості, розвиток генетичних і особистісних можливостей» [8].

Самореалізація – багатомірний феномен, різному спрямований, із різними акцентами свого виявлення. Самореалізація здійснюється через виявлення особистісних факторів, пов'язаних з успіхом у професійній діяльності викладача-педагога та через розгляд його професійної успішності.

Особистісно-гуманістичні цінності виступають як внутрішні носії соціальної регуляції в структурі особистості. Згідно з сучасним розумінням структури мотивації в ній розрізняють мотиваційні новоутворення двох рівнів. До першого рівня відносять конкретно-ситуативні мотиваційні новоутворення, релевантні одиничній діяльності. Мотиваційні новоутворення другого рівня є неситуативними, стійкими й узагальненими. Вони стимулюють діяльність не безпосередньо, а беручи участь у витворі конкретно-ситуативних мотивів. Стійкі мотиваційні структури впливають на виникнення та функціонування конкретно-ситуативних мотивів через взаємодію обох видів.

Перший вид взаємодії – це ситуативна конкретизація мотиваційних новоутворень першого рівня у створенні другого. Другий вид – це «зміщення» конкретної діяльності відповідно до деяких стійких позаситуативних принципів поведінки і діяльності.

Критерієм, який дозволяє віднести ці особистісно-гуманістичні тенденції до класу стійких мотиваційних структур, виступає те, що вони виявляються не тільки в процесі здійснення тієї чи іншої діяльності, а вже на етапі зародження конкретно-ситуативних мотивів («мотивостворення» конкретної діяльності) відображені в їх структурі та смисловій характеристиці.

За місцем функціонування і роллю в структурі мотивації особистісних цінностей вони належать до класу стійких мотиваційних новоутворень або джерел мотивації. Їх мотивуючий вплив не обмежується конкретною діяльністю, конкретною ситуацією, вони співвідносяться з життєдіяльністю людини в цілому і мають високий ступінь стабільності. Зміни в системі особистісних цінностей є надзвичайною кризовою подією в житті особистості. Втілення особистісних цінностей у відповідні мотиви діяльності і є необхідною умовою самореалізації.

Таким чином, говорити про самореалізацію як форму втілення особистісно-гуманного потенціалу сучасного викладача ВНЗ досить конструктивно в термінах особистісних цінностей і безпосередньо пов'язаних з ними мотивів.

Суміжними до терміна «самореалізація» є терміни «самоактуалізація» і «самоздійснення». Поняття «самоактуалізація», як правило, описується в літературних джерелах, а останній розглядається здебільшого як кінцевий результат процесу самореалізації.

На підставі вищезазначеного сформулюємо дефініцію процесу самореалізації особистості як породженого фундаментальною потребою особистості процесу об'єктивації її сутнісних сил, який відбувається завдяки її власній діяльності з наступним включенням особистості до ієрархічно вищих систем. Таке визначення релевантне сучасним уявленням гуманістичної педагогіки, в центрі якої – унікальна цілісна особистість, що прагне до максимальної реалізації своїх можливостей (самоактуалізації), відкрита для сприймання нового досвіду, готова до свідомого і відповідального вибору в умовах різноманітних життєвих ситуацій. Саме гуманістична педагогіка покликана сприяти використанню природного потенціалу, активності, самодіяльності, самостійності і творчості особистості через свободу людини в усіх проявах її розумової, трудової, фізичної і громадської діяльності.

Український педагогічний словник термін «діяльність» визначає як «спосіб буття людини в світі, здатність її вносити в дійсність зміни» [4]. Доцільні зміни та перетворення світу передбачають зміну у свідомості людини, її ставленні до світу й усвідомлення себе в ньому. Вважаючи будь-яку здатність людини вносити зміни діяльністю, ми забуваємо, що згідно з класичним уявленням діяльність – це процес, який має мету, засоби і результат. Специфічність людської діяльності взагалі і педагогічної, викладацької зокрема полягає в тому, що і мета, і засоби, і навіть результат може бути не матеріальним.

Є й інші варіанти дефініції «діяльності», а саме: специфічна форма активного ставлення людини до навколишнього світу, змістом якого є доцільна зміна і перетворення світу на основі освоєння і розвитку існуючої в певних конкретно-історичних умовах культури [6]; специфічна людська, регульована свідомістю активність, спрямована на пізнання і перетворення зовнішнього світу й самої людини [3]; активна взаємодія людини з довкіллям, завдяки чому вона досягає свідомо поставленої мети, яка з'явилася внаслідок прояву в неї певної потреби [6].

Із врахуванням того, що педагогічна діяльність здійснює практично-перетворюючий вплив на людство і довкілля, всі форми діяльності, акумульовані в ній, складаються з таких компонентів:

– почуттєво-комунікативного, спрямованого на розвиток можливостей викладача щиро, емпатійно й креативно транслувати свої почуття і думки, створюючи відповідні взаємозв'язки і взаємодію між суб'єктами педагогічного процесу, вияв індивідуальної своєрідності, зняття остраху перед можливою невдачею;

– свідомоформуючого, під яким розуміється ідеалоспрямований розвиток гуманістично-світоглядного самовизначення викладача, пробудження глибоких роздумів, бажання підтвердити або спростувати достовірність явищ чи тверджень, довести їх хибність або доцільність, зробити свідомий вибір і перетворити його на елемент власних переконань;

– гуманно-творчого, який у педагогічній діяльності виконує раціонально-орієнтовну функцію, що втілюється у креативному відборі цілей, визначенні предмета, засобів, змісту і результату педагогічної діяльності викладача, у створенні ним такого педагогічного процесу, який гарантує гармонійність розвитку іншої людини, максимальне творче самовираження, духовну взаємодію його суб'єктів.

Такий підхід відображає зв'язок між загальними цілями освіти й діяльністю викладача, а парадигмальні засади, побудовані на основі визначених компонентів, будуть здатні пришвидшити рух до гуманізації всіх сфер життєдіяльності за рахунок гуманізації педагогічної діяльності викладача вищої школи. Щодо фундаментальності принципів гуманізму в педагогічній діяльності, то очевидно не треба вважати їх такими, що існують автоматично, як не треба вважати будь-яку діяльність викладача ВНЗ гуманістичною априорі. На практиці, як ми не раз переконувалися, все зовсім не так. За нашим припущенням, намагання викладача здійснювати педагогічну діяльність на засадах гуманізму і є процесом гуманізації.

Загальнонаукове пояснення і пропозиція щодо використання цього підходу вперше запропоновані П. Ф. Каптеревим, в розумінні якого педагогічний процес – це єдність навчання і виховання [5]. Щоправда, пізніше з'явилися літературні джерела, де термін «педагогічний процес» вживається як синонім до терміна «навчання». З того часу тривають численні спроби звести педагогічний процес тільки до навчання. Проте педагогічний процес – цілісний, він органічно поєднує навчання, виховання й розвиток майбутніх фахівців [4].

Як «розвиваючу взаємодію вихователів і вихованців, спрямовану на досягнення заданої мети, що приводить до раніше прогнозованої зміни стану, перетворення властивостей і якостей вихованців, це процес, у якому соціальний досвід переплавляється в якості особистості» вбачає сутність педагогічного процесу І. П. Підласий [7].

Отже, під гуманізацією педагогічної діяльності викладача ВНЗ ми маємо на увазі рух викладача до відображення в педагогічному процесі своєї сутнісної людської природи як найкращого в собі, що об'єктивно можливе тільки в умовах постійної творчої самореалізації гуманістичних потенцій. Наведені визначення розглядуваних категорій є важливими, оскільки вони дають змогу окреслити ознаки, за якими можна вивчати реальний стан гуманізації педагогічної діяльності щодо професійної підготовки майбутніх публічних управлінців.

Динамізм нинішнього життя різко збільшує кількість і якість контактів викладачів вищої школи. Вони дедалі частіше зустрічаються з представниками різних соціальних прошарків, націй, культур, політичних і духовних орієнтацій. Розвиток інформаційних засобів значно наближує людей одне до одного, а часом веде і до прямих зіткнень між ними. Усе частіше викладач потрапляє в ситуації, що вимагають від нього розуміння й співчуття, вміння допомогти іншій людині розкритися, знайти власний шлях у житті. Тому аспекти гуманної парадигми набувають всеохоплюючого характеру.

Цей процес вимагає від особистості значного ресурсу доброї волі, здатності поступитися власними цілями й інтересами. Останнє передбачає певну внутрішню пластичність суб'єктів спілкування, їх здатність, сприймаючи проблеми інших, водночас залишатися самими собою. Йдеться про моральне розширення людського «Я», про здатність викладача бачити й поважати невичерпність і унікальність кожної людської особистості, що є обов'язковою передумовою справжньої гуманності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В., Губерський Л. Філософія як теорія та методологія розвитку освіти / В. Андрущенко, Л. Губерський . – К. : «МП Леся», 2012. – 568 с.
2. Всемирная энциклопедия: Философия / Главн. науч. ред. и сот. А. А. Грищанов. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, Современный литератор, 2001. – 1312 с.
3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Информ.-метод. материалы к курсу „Общая психология»: Учеб. пособие для студентов пед. институтов. – М.: Просвещение, 1986. – 272 с.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
5. Каптерев П. Ф. Избранные педагогические сочинения / Под ред. А. М. Арсеньева. – М.: Педагогика, 1982. – 704 с.
6. Козаков В. А. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: Підручник. У 2-х ч. – Ч. 1. Психологія суб'єкта діяльності. – К. : КНЕУ, 2000. – 243 с.
7. Підласий І. П. Педагогіка. Новий курс: Учебник для студ. пед. вузів: В 2 кн. Кн. 2: Процес виховання. – М. : Гуманитарний изд. центр ВЛАДОС, 1999. – 256 с.
8. Психологические проблемы самореализации личности / Под ред. А. А. Крылова, Л. А. Коростылевой. – СПб. : изд-во С.-Петербургского университета, 1997. – 240 с.
9. Словарь практического психолога / Сост. С. Ю. Головин. – Минск : Харвест, 1998. – 800 с.
10. Социологический энциклопедический словарь. На русском, английском, немецком, французском и чешском языках. Редактор-координатор – академик РАН Г. В. Осипов. – М. : Издательская группа ИНФРА М-НОРМА, 1998. – 488 с.

С. А. Шевченко,

*Днепропетровский региональный Институт государственного управления
Национальной академии государственного управления при Президенте Украины, г. Днепропетровск, Украина*

АНАЛИЗ ПОНЯТИЙНО-КАТЕГОРИАЛЬНОГО АППАРАТА ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОЦЕССА ГУМАНИЗАЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ПУБЛИЧНЫХ СЛУЖАЩИХ

Аргументируется, что утверждение гуманизации процесса профессионального обучения публичных служащих в теории и практике высшего профессионального образования сопровождается становлением соответствующего понятийно-категориального аппарата. Уточняются сущность и соотношение ключевых понятий процесса гуманизации педагогической деятельности: гуманизм, гуманизация педагогической деятельности, самореализация, личностная зрелость преподавателя высшей школы, самоактуализация, самовыражение.

Утверждается, что определение и применение базисных понятий в пределах рассматриваемого подхода дает возможность с большой степенью вероятности описывать, объяснять, прогнозировать и эффективно проектировать продуктивные системы образования и обеспечивать гуманизацию учебно-воспитательного процесса в них.

Ключевые слова: понятийно-категориальный аппарат; гуманизм; гуманизация, личность; деятельность; педагогическая деятельность; педагогический процесс; самореализация; личностное развитие; личностная зрелость преподавателя высшей школы; самоактуализация; самовыражение.

S. Shevchenko,

*Dnipropetrovsk Regional Institute of Public Administration,
National Academy of Public Administration under the President of the Ukraine, Dnipropetrovsk, Ukraine*

ANALYSIS OF APPARATUS CRITICUS OF THE PROCESS OF HUMANIZATION OF PROFESSIONAL TRAINING OF PUBLIC SERVANTS

Vocational training of the future public administrators must ensure training and education of professionals who will be closely familiar with the latest industry achievements and technologies, will have advanced creative thinking and competences, and who will allow efficient resolution of a number of tasks faced by them, taking into consideration the superiority of humanistic priorities, a strong tendency to which is observed in the modern society.

The research studies have proved that humanization and humanitarization are mutually dependent components of a single process of the specialist training. It is herein reasoned that establishment of the public officers' vocational training humanization in theory and practice of the higher vocational education is accompanied by establishment of a corresponding conceptual and categorical framework. The nature and correlation of the key concepts regarding the teaching activities humanization – humanism, teaching activities humanization, self-realization, personal maturity of the academician, self-actualization, self-fulfillment – are herein specified. The practice of vocational training of the public officers shows that this problem in the higher education institutions is far from being resolved.

Insufficient academic accomplishments as a poor result of educational process humanization has a destructive effect on personality, its world perception and world view. Humanitarization of educational process and vocational training of the future experts is a certain neutralizer of this condition. As a process of absorption of information about a human, it does not only enriches the trained person's knowledge, but also plays the essential human-making role: a person transforms human knowledge and knowledge about human nature into the line of life and work, subsequently humanizing the latter and transforming the humanities knowledge into efficient technologies.

The purpose of the article is to analyze conceptual and categorical framework of humanization process of the public officers' vocational training in terms of the higher administration school academicians' teaching activities in order to justify theoretical and methodological grounds of the public officers' vocational training humanization.

The key element of the main conceptual construct is a concept of humanism. Our hypothesis suggests that in order for the academician to «review and reevaluate» their activities, therefore making the humanism the main constituent of their teaching philosophy, they must be guided by every academician's fundamental need of realization of their personal humanistic potential that is the aggregate of their internal powers focused on respect towards the dignity of any participant of educational process, on treatment of a student as the highest valuable equal to the academician and other members of the society.

A self-realization phenomenon has a special place in the modern science among personal humanist potential values of the academician. The article proves that self-realization indices are the following: determination of personal factors related to professional success of the teacher; consideration of the teacher's professional achievements as the main factor of the teaching activities and educational process humanization. The person's self-realization process is hereby defined as their essential powers objectification process originated by the fundamental personal need, which takes place due to the person's own activities, and causes integration of the personality to hierarchically higher structures. This definition is relevant to the modern idea of humanistic education science.

It is stated herein that determination and utilization of basic concepts within said approach allows to give reliable descriptions, to define, to predict, and to design efficiently the educational systems, as well as to ensure humanization of educational process within them.

Key words: *conceptual and categorical framework; humanism; humanization; personality; activities; teaching activities; educational process; self-realization; personal enhancement; personal maturity of an academician; self-actualization; self-fulfillment.*

© Шевченко С. О., 2015

Дата надходження статті до редколегії 10.06.2015 р.